

Dregur að úrslitum

I.

Mjög vænt þóttí mjer um að sjá í „Fálkanum“ síðasta (1/3) grein sem heitir „Jeg er hræddur“, og er eftir dr. Harold C. Urey. Grein þessi virðist miða svo vel til að greiða fyrir skilningi á því, að nú eru úrslitatímamót í sögu mannkyns vors. — „Mannkyns vors“ segi jeg af því að til eru triljónir og meira en það, annara mannkynja. —

Dr. Urey er maður sem talar af þekkingu, og þannig settur, að ekki er hægt að lítilsvirða orð hans. Hann er kjarnorkufræðingur og hefir sjálfur tekið þátt í þeim rannsóknum sem leiddu til þess að kjarnorkusprengrjan varð til. Hversu fróðlegt það er og skiljanlegt, sem dr. Urey segir um hugarástand eðlisfræðinganna, þegar þeir fóru að sjá framá eyðileggingarmöguleika kjarnorkunnar, og þá einnig hvernig fara mundi fyrir Bandamönnunum, ef Þjóðverjar eða Japanar gætu oððið fyrri til að færa sjer þessa möguleika í nyt. Það hefir verið giskað á, að kjarnorkusprengrjan sem látin var falla niður á Hiroshima hafi drepið um 100.000 manns, og segir dr. Urey að sú sprengrja hafi verið álíka kraftmikil og 20.000 tonn (húfar) af dynamíti, en hefir það eftir breskunum kjarnorkufræðingi, dr. Oliphant, að kjarnorkusprengrjur nálægrar framtíðar, muni geta jafnast á við 1—2 milljónir tonna (húta) af dynamíti.

Þarf það ekki að efa, að ein slík sprengrja mundi geta gereyðilagt jafnvel hinar stærstu borgir jarðarinnar, eins og New York eða London, og orðið miljónum manna að bana.

Það er vel skiljanlegt, að maður sem hefir glögga hugmynd um þessa möguleika, sje áhyggjufullur, og segi einsog dr. Urey: „Það má aldrei framfar verða stríð“. Og það er vel að orði komist, þegar hann segir: „nú erum við öll stödd í einu húsi. Í kjallaranum er tímasprengrja sem tifar ískygglega ótt, meðan jeg skrifa þetta — meðan þú lest það. — Hin geigvænlega sprengring kjarnorðustríðs mundi sundra húsinu sem við búum í — menningunni.“

II.

Mjer kemur hjer í hug, að fyrir meir en 30 árum, var íslenskur fræðimaður farinn að skilja, að svo alvarleg tímamót væru fyrir höndum hjer á jörðu, að ef svq illa tækist til, að menn áttuðu sig ekki, mundu verða verri tíðindi, en nokkur áður í sögu mannkynsins. Og ekki allöngu síðar, var þessum sama manni farið að virðast svo sem mannkynið

mundi liða gersamlega undir lok, ef ekki yrði stefnubreyting meiri en nokkur hefir verið í sögu mannkynsins áður. — Jeg nefni þetta af því að jeg hygg að það kunni að greiða fyrir nauðsynlegum skilningi á því, að ekki muni vera allskostar hygðilegt, að meta einskis orð þess manns, sem fyrir svo löngu hafði átt betur skilningi mannkynsögunnar, en gert hafði verið áður. En einsog allir vita sem nokkuð lesa, þá eru þeir nú orðnir margir, vísindamenn, stjórnálamenn og enn aðrir, sem telja víst niðurfall menningarinnar, og að ekki verði rjett við aftur, ef ekki getur hafist öld hins órjúfandi friðar, þannig að aldrei framur muni menn vilja jafna málin með manndrápum og eyðileggingum. En þar sem menn ímynda sjer, eð óttinn við hin ægilegu nýu vopn, muni geta nægt til þess að hin svo nauðsynlega og práða friðaröld hefjist, þá skjátlast þeim mikið, og stafar það af ónógum skilningi á hinum tveim stefnum framvindunnar. Saga mannkyns vors er helstefnusaga, og slíkri sögu lýkur ekki öðruvísi en með glötun. Eina ráðið til að bjarga, er að framvinduinni sje breytt í áttina til lífstefnunnar. En hvað mikil hræðsla sem er, þá getur hún ein ekki orðið upphaf þeirrar stefnubreytingar sem þarf að verða. Upphafið er að átta sig betur en áður, á eðli og tilgangi lífsins, og þar með á því, hvert er að líta eftir þeirri hjálp, sem ekki verður án verðis, ef það á að takast að bjarga framtíð mannkynsins.

III.

Lífið hjer á jörðu er landnám frá fullkomnari lífstöðvum, sem, einsog spekingurinn Pythagoras, einn hinn vitrast maður sem lifað hefir á þessari jörð, hafði skilið fyrir þúsundum ára — eru ekki í neinum andaheimi, heldur á öðrum jarðstjörnum hins svo óskiljanlega mikla og stórfenglega stjörnuheims. Að samband náist við þessar fullkomnari lífstöðvar, þýðir það, að mannkyn jarðar vorrar getur farið að hverfa af helvegi og til lífs sem sigrar allan ófullkomleika og getur farið að taka þátt í þessari svo furðulegu smíð sem er sköpun heimsins. En þá er fyrst, að koma fram hinum nauðsynlegustu umbótum á þessum hnetti, sem er heimkynni vort, og á að hætta og getur hætt að vera heimkynni hörmunganna.

6. mars.

Helgi Pjeturss

26 mars 1946.